Sporočilo 201

Sporočilo Komisije - TRIS/(2024) 3031

Direktiva (EU) 2015/1535

Obvestilo: 2024/0577/SI

Posredovanje odziva države članice, ki notificira osnutek (Slovenia), na zahtevek za dopolnilne informacije (INFOSUP) države European Commission.

MSG: 20243031.SL

1. MSG 201 IND 2024 0577 SI SL 16-01-2025 12-11-2024 SI ANSWER 16-01-2025

2. Slovenia

3A. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (MGRT), Kotnikova ulica 5, SI -1000 Ljubljana, Irena Možek Grgurevič, tel. 01 400 3601, e-mail: irena.mozek@gov.si

3B. Ministrstvo za zdravje, Direktorat za javno zdravje, Štefanova ulica 5, 1000 Ljubljana, Mojca Triler, T: 386 1 478 6872, E-naslov: mojca.triler@gov.si

4. 2024/0577/SI - C50A - Živila

5.

6. Odgovor Republike Slovenije na zahteve EK za dodatna pojasnila v zvezi z notifikacijo št. 2024/577/SI.

Označevanje živil z znakom “Dobra izbira” bo omogočalo potrošnikom lažje prepoznavanje živil z za zdravje ugodno hranilno sestavo, kar je v skladu z nacionalno Resolucijo o Nacionalnem programu o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje 2015–2025 - ReNPPTDZ (1).
Živila, ki jih bodo proizvajalci označili z znakom “Dobra izbira”, bodo predmet izbire v prehrani vseh populacijskih skupin v Sloveniji, vključno z otroki in mladostniki.
Pogoji za uporabo znaka “Dobra izbira” so zato izbrani zelo premišljeno in tako, da sledijo vsem relevantnim nacionalnim usmeritvam glede prehranjevanja, kot so poleg ReNPPTDZ (1) tudi Smernice prehranjevanja v vzgojno-izobraževalnih zavodih (2) ali Prehranske smernice za oblikovanje pravil ravnanja za zaščito otrok pred neprimernimi komercialnimi sporočili (3) in Shema EU za sadje, zelenjavo in mleko, ki se financira prek Skupne kmetijske politike EU (4).
V Sloveniji sta visoka poraba sladkorja in prevalenca debelosti še posebej zaskrbljujoči. Za reševanje problema debelosti na nacionalni ravni je Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije pripravilo strateški načrt za postopno zmanjšanje odstotka prekomerno težkih in debelih posameznikov. Eden glavnih ciljev Resolucije o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje (ReNPPTDZ) 2015–2025 je zmanjšanje vnosa prostih sladkorjev za 15 %, s posebnim poudarkom na sladkih pijačah in sladkarijah (1).
Rezultati zadnje mednarodne raziskave HBSC (Zdravstveno vedenje šolskih otrok) so pokazali, da se petina (20,4 %) mladostnikov glede na ITM uvršča v skupino čezmerno hranjenih in debelih (5). Po zadnjih dostopnih podatkih prehranski vnos slovenskih mladostnikov ne ustreza priporočilom za zdravo in trajnostno prehrano, kar je nujno upoštevati pri prihodnjih strategijah javnega zdravja (6).
Nacionalni prodajni podatki, ki so jih zagotovili trgovci, so pokazali, da so sladkarije in brezalkoholne pijače prispevale več kot 50 % vseh prodanih prostih sladkorjev na slovenskem trgu (7). Zato je omejevanje vsebnosti sladkorja v brezalkoholnih pijačah, ki bi bile označene z znakom “Dobra izbira” ciljno usmerjen ukrep izbire živil z zdravju ugodno hranilno sestavo. Uporaba sladil je pri preoblikovanju živil manj zaželen način zmanjševanja vsebnosti sladkorja, saj s tem potrošnike ne navaja na manj sladek okus.

Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) je v letu 2023 izdala nova priporočila glede uporabe sladil brez sladkorja (NSS), v katerih odsvetuje njihovo uporabo za uravnavanje telesne teže ali zmanjšanje tveganja za nenalezljive bolezni (NCD). Priporočilo temelji na ugotovitvah sistematičnega pregleda razpoložljivih dokazov, ki kažejo, da uporaba NSS nima dolgoročnih koristi pri zmanjševanju telesne maščobe pri odraslih ali otrocih. Rezultati pregleda prav tako nakazujejo na morebitne nezaželene učinke dolgotrajne uporabe NSS, kot so povečano tveganje za sladkorno bolezen tipa 2, srčno-žilne bolezni in smrtnost pri odraslih (8). WHO navaja, da je priporočila v teh smernicah mogoče uresničiti na različne načine, vključno z intervencijami za spremembo vedenja, davčnimi politikami, regulacijo trženja živil in pijač, s preoblikovanjem sestave industrijsko proizvedenih izdelkov, ter tudi s shemami za označevanje izdelkov, kot je v našem primeru označevanje živil z znakom “Dobra izbira”.
Barvila, prav tako kot sladila, nimajo nobene hranilne vrednosti, njihova uporaba pa pogosto nadomešča bolj hranljive, naravne sestavine. Aditivi za živila iz skupine barvil in sladil ne prispevajo k vnosu zdravju koristnih hranil, kot so prehranske vlaknine, vitamini ali minerali in lahko z všečnim sladkim okusom in barvo spodbujajo uživanje bolj predelanih in manj zdravih živil.
Večja izpostavljenost visoko predelanim živilom je bila povezana z večjim tveganjem za škodljive učinke na zdravje, zlasti metabolne bolezni, pogoste duševne motnje in smrtnost. Rezultati nedavne meta-analize Lane M et al. (9) utemeljujejo razvoj javno-zdravstvenih populacijskih ukrepov, s ciljem zmanjševanja izpostavljenosti visoko predelanim živilom, čeprav vsi mehanizmi škodljivega delovanja še niso znani. Nove raziskave na ljudeh kažejo povezave med izpostavljenostjo aditivom, vključno s sladili brez sladkorja, emulgatorji, barvili ter nitrati/nitriti, in škodljivimi učinki na zdravje (9).
V projektu raziskovalnega programa Evropske unije Obzorje 2020 “STOP« (10) je bilo ugotovljeno, da so ultraprocesirana živila (UPF) povezana z otroško debelostjo. Med predloge ukrepov so raziskovalci uvrstili podpirajoče politike, ki znotraj prehranskega sistema in prehranskega okolja zmanjšujejo spodbude za UPF, s posebnim poudarkom na šolskem prehranskem okolju. Vpeljava označevanja z znakom »Dobra izbira« na živilih, ki so manj predelana in ne vsebujejo aditivov za živila iz skupine sladil in barvil, je eden od takih ukrepov.

(1) Resolucija o nacionalnem programu o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje 2015–2025 (ReNPPTDZ) https://www.dobertekslovenija.si/wp-content/uploads/2017/10/Resolucija_.pdf
(2) JAKELJ, Melita, ZUPANC GROM, Renata, SIMČIČ, Irena, ŠKOFCA, Marko, KODELIČ, Mojca, LESJAK, Andreja, GREGORIČ, Matej, POLIČNIK, Rok, ĐUKIĆ, Branka, RANER, Ana, MUŠIČ, Simona, KORDIŠ, Tea, PAVLIČ, Helena, BLAZNIK, Urška, ŠIRCA-ČAMPA, Andreja, BENEDIK, Evgen, JAKELJ, Melita (urednik), ZUPANC GROM, Renata (urednik), GREGORIČ, Matej (urednik). Smernice za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih. Spletna izd. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2024.
https://gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Smernice-za-prehranjevanje-v-vzgojno-izobrazevalnih-zavodih.pdf.
(3) Ministrstvo RS za zdravje. Prehranske smernice za oblikovanje pravil ravnanja za zaščito otrok pred neprimernimi komercialnimi sporočili, Ljubljana, 2016.
https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZ/DOKUMENTI/Preventiva-in-skrb-za-zdravje/Varovanje-in-krepitev-zdravja/prehrana-in-telesna-dejavnost/prehranske_smernice-oglasevanje_072016.pdf
(4) Šolska Shema Evropske unije https://www.gov.si/teme/solska-shema-sadja-zelenjave-in-mleka/
(5) JERIČEK KLANŠČEK, Helena, FURMAN, Lucija, ROŠKAR, Maja, DREV, Andreja, PUCELJ, Vesna, KOPRIVNIKAR, Helena, ZUPANIČ, Tina, KOROŠEC, Aleš. Z zdravjem povezana vedenja v šolskem obdobju med mladostniki v Sloveniji : izsledki mednarodne raziskave HBSC, 2022. Elektronska izd. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje, 2023. 1 spletni vir (1 datoteka PDF (134 str.)), ilustr. ISBN 978-961-7211-07-8.
https://nijz.si/wp-content/uploads/2023/10/HBSC_e_verzija_obl_2023.pdf.
(6) Poličnik R, Hristov H, Lavriša Ž, Farkaš J, Smole Možina S, Koroušić Seljak B, Blaznik U, Gregorič M, Pravst I. Dietary Intake of Adolescents and Alignment with Recommendations for Healthy and Sustainable Diets: Results of the SI.Menu Study. Nutrients. 2024 Jun 17;16(12):1912. doi: 10.3390/nu16121912. PMID: 38931267; PMCID: PMC11206795.
(7) Zupanič N, Miklavec K, Kušar A, Žmitek K, Fidler Mis N, Pravst I. Total and Free Sugar Content of Pre-Packaged Foods and Non-Alcoholic Beverages in Slovenia. Nutrients. 2018 Jan 30;10(2):151. doi: 10.3390/nu10020151. PMID: 29385691; PMCID: PMC5852727.
(8) Use of non-sugar sweeteners: WHO guideline. Geneva: World Health Organization; 2023. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.
(9) Lane M M, Gamage E, Du S, Ashtree D N, McGuinness A J, Gauci S et al. Ultra-processed food exposure and adverse health outcomes: umbrella review of epidemiological meta-analyses BMJ 2024; 384 :e077310

doi:10.1136/bmj-2023-077310
(10) https://www.stopchildobesity.eu/wp-content/uploads/2022/12/WP3.pdf

****

Evropska komisija
Direktiva o kontaktni točki (EU) 2015/1535
e-naslov: grow-dir2015-1535-central@ec.europa.eu